

L'Estiuada

Periòdic Nacionalista

Sortirà cada divendres durant l'estiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any V

Sant Hilari Sacalm, 2 Agost de 1912

Núm. 54

El castanyer

La primera y més agradable impressió que reb l'excursionista al visitar S. Hilari prové dels boscos qu'envolten aquesta xamosa vila, constituint sa gemada y rica flora forestal. Atret per la frondositat d'interminables masses arbories y arbustives, contempla ab delectació l'extensa gama de tonalitats silvátiques, desde'l vert fosc del vern que cobreix les torreneres, fins al vert cendrós del tremol que per les seralades agita les fulles en frisós bellugetx. Mes per sobre d'aquella diversitat de matisos, descolla en primer terme pel seu predomini y exquisita elegancia el vert brillant, alegre y simpàtic del florit castanyer. ¿Què seria d'aquesta hermosa comarca de les Guilleríes si desapareixés dels seus boscos aquest arbre providencial? Bé mereix doncs, que li dediquem quatre ratlles, corresponent a la galant invitació dels amics de L'ESTIUADA.

Creuen els autors que per ser oriundo de *Castanea*, ciutat de la Tesalia, en quina comarca encara viuen superbs castanyers, y per les propietats nutritives dels seus fruits, l'han designat els botànics baix la denominació técnica de *Castanea vesca* o *sativa*.

Esportani per tota l'Europa meridional, prefereix els terrers granítics y esquistosos, frescals y elevats, abundant al Pirineu y a les seves estribacions, singularment a la regió cántabro-galaica, com també a Catalunya per tota la formació granítico-pissarrosa del Montseny y Guilleríes.

Es arbre de rápida creixensa, de port esbelt y gràcil quan viu formant masses atapaïdes en llocs ombrívols; però de tronc robust y corpulent quan pot estendre lliurement y a ple aire son brancatge. Aleshores assoleix proporcions colossals, mes corcantse y reduintse a quera la seva fusta, per qual motiu apareix freqüentment vuit l'interior del seu tronc. Un magnífic exemplar d'aquests castanyers gegantins es trova a la Font de les Serres, del que's veuen per Sant Hilari excelents fotografies.

No obstant, aquest castanyer es un nano, un veritable pigmeu, al costat del famós *castagno de cento cavalli*, del Etna, aixís anomenat per haverse aixoplugat durant una tempesta sota de la seva immensa copa la reina d'Espanya, Joana d'Aragó, amb son séquit de cent genets format per lo més florit de la noblesa de Catània.

Mideix 45 metres de circumferència a la base, y per tant aprop de 15 de diàmetre. No es, doncs, gens estrany que per una esclatxa que presenta arrán de soca hi puguin passar dos carruatges de costat sense por d'entrebancarse. Serrat aquest tronch, formaria una plassa sobrerament espaiosa pera ballarhi cent parelles.

La seva fusta es excelent pera cercles y demés usos de boteria, a conseqüència de no experimentar sensibles contraccions ni dilatacions pels canvis atmosfèrics; y, ademés per la gran quantitat de taní que conté, es quasi incorruptible pel contacte de l'aigua o terres humides, sumministrant un efícas extracte de materies curtients,

tan usat avui pels seus resultats més ràpits y més higiènics, en les modernes adobaríes. S'explica, per lo tant, l'actual tendència dels propietaris de Sant Hilari a substituir l'avellaner y demés plantes forestals pel castanyer, per ser de major rendiment.

La fusta, en cambi, té poc valor com a combustible, ja per la seva escassa potencia calorífica, ja perque espetega continuamente. Mes la castanya es tant estimada que de tots els fruits silvestres deu considerarse, segons Galenus, com el més nutritiu. Cuita es de fácil digestió y constitueix una clàssica exquisitat inseparable del bullici y alegría ab que les famílies celebren la despedida del bon temps, devant dels dies grisos de l'hivern. Sola o barrejada amb la del faig o d'altres substancies amilácies, la seva farina serveix pera la fabricació d'un pa pesat, rie en fécula y pobre en gluten, principal aliment dels habitants de comarques aspres y montanyoses, amb qui no's mostrá més pródiga la naturalesa.

Pero si com aliment del home deixa un tant que desitjar, ho es de primer ordre pera la creixensa y engreixament del bestia porquí, segons se desprèn dels càlculs afagadors que feia sobre'l porcellet que pensaba comprar la célebre aldeana de Samaniego:

«Con bellota, salvado,
Berza y castaña engordará sin tino;
Tanto que puede ser que y consiga
Ver como se le arrastra la barriga.»

Si'l castanyer vol cultivarse pel seu fruit, deu sembrarse clar y empeltarse després, empleant els sistemes d'ullet o de virola. Als cinc anys d'empeltat comensa a fructificar, arribant al màxim de rendiment sobre'ls 60 anys, en que la producció es d'uns 60 kilos.

Convé consignar de passada que l'extracte fluit de les fulles seques d'aquest arbre, pel ácit castaneo-tànic que conté, constitueix un medicament modern molt preconisat contra'l catarro o tos ferina.

Y terminem manifestant que'l fruit del castanyer es a nostre entendre tot un símbol. A diferencia del roure y de l'alsina, aont les aglans resten parcialment nues, la castanya permanece completament cloa dintre d'una coberta dura y espinosa que la preserva de tota còpica prematura servintli d'arma defensiva. Qui imprudentment pretengués extráurela del seu envoltori, correria risc de punxarse y de trobar-la amarga. En cambi, a son degut temps y previ un esmerat cultiu, ella s'obre espontàniament y la naturalesa sempre generosa la brinda al home. Aixís son totes les obres humanes.

No oblidin aquest exemple els entusiastes redactors de L'ESTIUADA. «Pera que l'obra de cultura qu'esteu realisant arrii a felis terme, calen paciència y temps, condicions indispensables pera que un día fructifiqui. D'altre manera solament logrián punxarse'ls dits ab les espines de l'ingratiutut o amb els agullons de la maledicencia,

restant pera sempre malogrades llurs patriòtiques intencions y desinteressats esforços.

DR. JOAN CADEVALL

Juliol de 1912.

Als que foren deixebles meus

Un conte curt que resulta llaro

A la casa del costat tenien un gat qu'els prenia'ls cunills y l'amo determiná desfer-se'n, per lo qual el ficá dintre un sac, lligat que estigué, li feu dar els tres toms de consuetut y posantse al coll, cap a una llunyana casa de pagés que no tenien cunills y que per lo tant el gat no podria fer de les seves. El gat no va estar content ni sossegá fins que retrobá'l seu primer amo. El tornen a treure y ell torna a casa. Cansat de treurel y mes cansat de veure com desapareixien els cunills del corral, el feu matar, pel mosso, d'un tir.

Un altre gat que prengué una costella dels fogons, mentres la criada badava, el varen fer malber a garrotades.

Un tercer gat que l'amo el trobá agafat per obdós potes a una trampa y al voler desgafarlo el gat el mossegá.

Ja está acabat el conte? — Si, bons companys, ja está terminat; empró vosaltres no podéu contentarvos ab lo dit, teniu dret y obligació d'esbrinar lo que vol dir, de ficarvos ab la tercera plana del full, (prou que s'en deuen recordar de que anomenaven tercera plana a lo que volien dir la 1.ª y 2.ª juntes) de darvos contesta a les preguntes que acudeixen a vostra pensa; com per exemple:

Quin dels tres gats era millor? Quin dels tres amos es porta més be? Quí té la culpa de que molts gats sian lladres? Ab el perjudici que causa una sola rata quants gats poden mantenirse? Serveix un bon gat? Per qué devém dar bon tractament a les besties? Quin fi fan els que's portan mal? Y... mes encara... mes...

ANTONI MONTAÑOLA.

LA ROSA

(Dedicat a la bella Sria. Mercé Pineda)

Coneixien ja aquell roserar vora la timba. Tantost comensaba la primavera, ja ells anaven allá y s'asentaven en el bane, prop el roserar.

Era primavera.

Arreu brillava el goig del revifador sol primaverenc.

La primera cantava llur himne victoriós, despertant y cridant a una vida nova, bulliciosa. Semblava que la llunyania blava, tremolant per evaporacions de la terra, atreia vers la seva ilimitada espaiositat...

A baix de l'abrupta pendent en quina vora s'inclinava el roserar espléndidament verdejant corria, brugint y caient d'una pedra a l'altre, un riu incansablement joganer, d'aigua clara, que remorejaba quelcóm rapid, com si ho volgués dir tot, tement que s'el destorbés...

Estaven abdós sentats en el mateix banc no lluny d'aquell roserar. Ell estava pàlit, trist. S'asentá y l'angoixa y esllanguida mirada de llurs ulls grans y grisos, verament amagaven molt de dolor y aburrimient.

... Aquell esguart mai somreia.

Solsament quan ell la mirava, sos ulls brillaven felisos y aquell séc de sempre en son front, desapareixia.

Al contrari, ella era molt hermosa, ella

era la forsa de la vida, la primavera mateixa...

Un capoll en el roserar comensava a floreixer... Afable y gentilment balancejant son cap hermosíssim, s'estenia vers al sol y delicadament flairava.

Ell ovirá la rosa mes aviat que ella. Estenent cap al flanc de l'avenc la seva má débil y ossada, difícilment respirant per l'inefable goig que li feia, mormorá:

—Mira, quina rosa mes bonica... ¡hó, que bella es!

Ell volia aquella rosa... Ho assenyalavan els seus tristos y expresius ulls, brillants per el desitj passional de posseirla.

Ella ho compregué...

Aixecantse rápidamente es dirigí a la vora de la timba aont hi havia el roserar.

—Será teva—digué ella ab veu musical, aguantant ab una má una branqueta de sálzer y inclinant el cos sobre l'abim.

Tota la seva bella figura penjaba sobre l'avenc desitjant irremisiblement agafar aquella rosa pera ell, el malalt trist.

Ell se la mirava... La seva figura s'en-corbava. En un terror inquiet s'aturaren sos oberts y enfonzats ulls. Ert, semblava esperés quelcóm...

Passá un moment... S'aixecá. Tremolava.

Ella ja no era a la vora de l'avenc y solsament el sálzer mirava la fondaria tranquila y tristement balancejant el cap abaixat, semblava, que anyorés o recriminés a n'algú...

Passá encare un moment... Ella jeia en els brassos d'ell morta, empró, igualment bella com avans y solsament sobre els seus llabis, inmovilisats per la mort, hi havia un somris felis...

Ell la portava...

La seva mirada, fredament brillanta, esbrinava algún lloc molt lluny en l'espai, fora'l límit del horitzó blau y transparent, y el seu foll y selvatje somris malaltisment encorbava els seus llabis y mormolava:

—No obstant ella ha arrencat pera mí aquesta rosa, malgrat aixó li hagi valgut la vida.

Y sobre son pit bellament s'enrogia el llimós capoll de la jove rosa primaverenca...

ARTUR TORNÉ.

Barcelona, Juliol 1912.

Sant Hilari en el temps vell

I

Notes

L'Iglesia de Sant Hilari te totes les trasses de ser una Iglesia antiga. Per la part de lo qu'avui son carniceries y fa poc casa de la vila y en altre temps fossar o cementiri, s'hi observa encare un finestral romaní y tota una paret feta de carreus qu'han cop-sat el sol d'algunes centúries. Sota el finestral romaní hi havia la porta d'entrada a l'Iglesia, que venia a caurer a lloc d'ont arranca l'arc que separa les capelles del Roser y de la Puríssima. Un amic nostre, fill d'aquesta vila ens deia qu'en l'Arxiu de la Corona d'Aragó s'hi guardava l'acta de consagració de l'Iglesia, empró, aixís com a Mansulí vell hi ha la creu qu'indica haber sigut aquesta consagrada, a Sant Hilari, ni rastres s'hi veuen. No ho trovém estrany, perque quan se feren les obres d'engrandiment, es veu que ni respecte tingueren a les obres artístiques, y bona prova n'es el que la portada fou arrancada de socarrel per unes mans barroeres, y els dos sepulcres dels Gurbes qu'estaven un a cada costat d'el presbiteri foren trets del seu lloc y l'un s'ha perdut per sempre, y l'altre fou

aparellat, no sabem si ab l'intenció de ferlo també desaparèixer. La tapa d'aquest darrer, serví de menjadora a les gallines de la Rectoria, y els lleons que'l sostenien rodaren molt temps d'un costat al altre del Hospital fins que foren tirats a un munt de runes no sabem per ordre de qui.

Les famílies Saleta d'el Mas, Vernedas, Saleta de Vila y Rovira, tenien les seves tombes o sepultures a dintre l'Església y l'hi tenien també els sacerdots al mitj de la nau central. L'altar qu'avui es de Sant Josep, fou construït per en Manel Sort y per compte de la casa Saleta de Vila, y en altre temps era dedicat a Sant Sebastià. El de Sant Antoni era dedicat a n'el Beat Salvador. El de la Puríssima a Santa Filomena, y el de Sant Isidre a Sant Martí. A l'altar de Sant Martí hi havia un benefici que tenia anexe a la seva obtenció el càrrec d'ensenyar la gramàtica llatina. Entre els obtentors hem sentit anomenar al Pare Felip que quedà cec y habentse perdut alguna vegada per causa de no veure-hi era acompanyat per la cegueta de can Danyans. Hem sentit també a parlar de Mossen Pere qu'es feu célebre per haver tret els mals esperits d'en Bola y per haverse guanyat les simpaties dels bandos lliberal y carlí quan la guerra civil dels set anys. El benefici de Sant Martí no hem pogut esbrinar per qui fou creat, y si sabem tenia alguns censals sobre algunes cases y terres d'el poble.

Les principals famílies y el Comú de veïns tenien bancs a l'Església o a Missa, com vulgarment es deia, y recordem haver vist una escriptura de concordia entre dos propietaris que's disputaven la pertinença de un d'aquets bancs. L'Església era desenllosada y baixa y una estora penjada davant de la porta, servia com de caucler per privar l'aire. Una reixa de punxes separava les naus laterals de la central y l'hi donava un aspecte fúnebre y trist. Al altar major hi havia al cim l'imatge del Pare Etern, y a n'el ninxo principal, hi havia una imatge de Sant Hipòlit que serví molts anys de Sant Hilari, y si mal no recordem, fou portat per el Dr. Folerá, rector d'aquesta vila.

Les campanes estaven penjades en els brancals de dos finestres que venien sobre la porta d'entrada, y tenim notícia de que una d'elles fou fosa l'any 1707 y fou apadrinada per els comtes de Sulterra que regalaren a l'Església una casulla de seda ab el seu llur escut d'armes. A l'Església de Sant Hilari es captava per la Verge de Montserrat y sabem que fou un dels vaciniers en Valentí Saleta.

A sobre lo qu'avui es volta de Sant Isidre hi havia l'escola pública, que fou regentada durant el primer ters del segle dinou per el mestre Bajoca. Sobre aquesta escola, tenim coleccions d'algunes notes que pensém publicar y pensém dir també quelcòm sobre aquest mestre que si en veritat era sabi no estava pas mancat dels instints salvatges de la época.

MARÍA DE SULTERRA.

Aigua picant

Els Putxinell-lis han comensat. D'ensà d'aquells temps en qu'els ninots que mou l'Artur, feren un gloriós drama líric, mai havíem vist un èxit tan remarcable. Perqué el dia que'l teatre s'obrí al públic la sala estava pleníssima. Fins hi havia espectació; una espectació que l'Enric Borrás envejaria.

Triomf per en «Titella» a qui s'aplaudi! Triomf, sobretot, pel putxinellista que ningú recordava y que molts li rebaixaven el seu art, jol seu art!

Tornemho a dir: els putxinell-lis tenen ja una fragancia de cosa típica a Sant Hilari; precisament perquè s'han arreconat de per tot arreu y aquí resten orgullosos, triomfants; encare que no logrin despertar l'admiració de les noies joves ni la del nostre jove estiuejador en Lluís Carreras.

Els balls sempre s'inauguren desanimats. Se va perdre l'afició a la nostalgia de la montanya; se perdé l'amor a les excursions tumultuoses pels camins tortuosos y les ombres de les serralades y no se sab recluirse en tertulia de joventut tres dies a la setmana, pera parlar a les belles dones, de coses frívols potser, empró de coses de joventut. Pensém que dintre poc els balls ja seràn festes, festes aimades pels joves. Car l'estiueig es quelcòm esblaimat, tot el seu colorit li donen, les animacions y les festetes, sempre suaus, com la lectura d'un cuento semanal a l'hor del sol, sota dels arbres.

Cal apuntar una nota majestuosa y simpática.

L'hor dels concerts es la més apropiada pera conversar ab els amics, pera parlar de política y de tots els fets que passen. Tot prenent café, després del menjar, sembla quelcòm d'obligat la tertulia amical. Aixís el local del café es un niu d'enraonaments, acompanyats del dring del cristall. Prò quan el tercet comensa una composició musical, avui, les converses s'interrompen y els cambrers remouen les còpes porugament.

Aital fet repetit, enguany, varies vegades cal apuntarlo y oferirlo als llegidors, perquè ell sigui pera major gloria, dels artistes que fan música en els cafés de la vila y especialment, pel trio que dirigeix, aquest esperit d'artista musical qu'es diu Joan B. Lambert.

La plassa a les nou del vespre.

Una gran gentada formant una amplia rodona; en aquesta un trapecí, unes anelles y una catifa (!). Pels costats uns llums de gas que fan forsa claror y tres homes que tocan desesperadament, el fiscorn, clarinet y timbal. A la banda de can Ximeno hi veiem la Mercedes Vilaseca y la Edith Puigvert que riuen y diuen que l'espectacle, un xic raro, els hi agrada.

Sona una campaneta y surten dos clonys que fan xistos: després l'home de la forsa y de la musculatura remena ferros y pesos de gran calibre ab l'jay! al cos de la gentada. Sona altre volta la campana y apareix radiant una Raquel que canta com aquesta pró una mica més malament. Després encare surten més números y per final se simula una corrida. En un balcó hi ha l'escultural Delfina Reyuelta que sembla no li plau gaire l'espectacle.

Aquesta es la funció pública que ha somogut al poble durant aquets dies. Tenta quelcom de l'Alegria que passa y nosaltres l'hem d'apuntar a n'aquí pera l'admiració de tothom. Cal dir que totes les senyoretes anaren a veurela, especialment les xamoses Rivera que un quart avans ja eran a cercar lloc y no hi mancaren ni un dia. Seveu que a Puerto-Rico no'n fan de coses aixís!

JOSEPET

Les Notes Históriques de Sant Hilari Çacalm

De El Poble Catalá.

«Com se fa catalanisme a fora» es el títol del següent article:

«L'any 1908 va apareixer a Sant Hilari Sacalm un petit periódic titulat L'ESTIUADA. Era una publicació modesta, humil, però d'un esperit patriótic que encisava fins als indiferents; en les seves planes s'hi veieren les firmes més ilustres de la nostra política fent costat a joves plens d'hardidesa que oferien el tresor verge de les llurs idealitats en aquell periódic que havia nascut a l'escalf dels llurs entusiasmes. Passats els mesos d'estiu, el periódic plegà la seva publicació y tot l'hivern aquells nois treballaren sense descans, imaginant campanyes, comproment articles... El cas es que l'any següent L'ESTIUADA apareixia ab major tany y ab més esmerada presentació. De l'epoca passada ja no'n quedaven més que'l nom y l'e-perit de patria, que seguia brunzint ab tossuderia en aquelles columnes ab serena imperturbabilitat difícil de conseguir en una terra com la nostra, sempre sosmoguda per la cruessa de les lluites partidistes. Els vells credos catalanistes eren resats ab unció romántica per aquells joves montanyencs que colocaven l'idea patriótica per damunt de totes les coses de la terra. Era encertat aquest esperit? Era equivocac? Tant se val, perquè d'una manera o altra sempre era la seva tasca digna de respecte y d'elogis.

Y hi havia una cosa nova en aquella humil publicació: la carencia d'articles doctrinals pera deixar lloc a coses d'aspecte pràctic, actual, que daven a n'aquelles planes un gros valor positiu pera la vida de la nostra terra. Així vam trobar una bella campanya pera la dignificació artística de la Catalunya camperola; una altra raonadíssima pera la codificació del Dret Catalá. No se n'hi trobaven d'ideologies, d'empirismes, de teorissacions d'aquestes que enterboleixen les intel·ligencies poc preparades, però en cambi s'anava fent una tasca constant, de assiduitat, de paciència, tornant sobre les coses, insistint, sempre a l'entorn d'aquell esperit catalanista que s'abrandava com una foguera al cim d'aquelles montanyes. Fent això, sense pretensions y sense estridencies L'ESTIUADA ha fet en aquella comarca un ferm sentiment patriótic tot ple d'una serena confiança en les redempcions anyorades. Y aixó té un fort valor adins de la nostra política.

**

Peró L'ESTIUADA no ha limitat la seva tasca a propagar els ideals nacionalistes, sinó que s'ha abrandat d'amor pel seu poble també. Sant Hilari ha trobat en aquesta tribuna de joves un infadigable propagador de les seves bel·leses, un encoratjador decidit de les reformes que una honradíssima administració nacionalista ha introduït en aquell poble bellíssim. Llegint el periódic —que al través d'una evolució de quatre anys ha esdevingut un dels setmanaris millor escrits de Catalunya— us corpren l'entusiasme y l'emoció ab que parlen de la seva vila aquests joves que li donen ab el seu amor lo millor de les llurs ànimes. Per ells Catalunya es primer que tot, però Sant Hilari es primer que Catalunya. Ditxosos els qui estimen tant fonament a la terra nadiua, que sempre tindran un tresor de fortaleza pera les llurs empreses!

Aquest amor s'ha traduït aquest any en un gros sacrifici, com es el de donar a n'els suscriptors del setmanari una monografia històrica sobre Sant Hilari. L'autor n'es don Francesc Carreras Candi; els impresors, els fills de Domingo Casanovas.

L'obra del senyor Carreras Candi té indubtablement molt més interès desde'l punt de vista cronològic que desde'l històric, la que es feta a la vella manera, ab poc sentit didàctic per l'aridesa de la forma y per la manca d'interés que mata l'abús de cites y de documents. Pera complir el seu co-

més, manca a l'obra del senyor Carreras una reconstitució d'ambient, una unitat de estudi que donés una sensació de la vida evolutiva de Sant Hilari, en floc d'anar aplegant datos y més datos ab més afany d'erudit que condicions d'historiari. La vida del comtat de Besalú se viu al través la obra d'en Montsalvatje, defectuosament si's vol, però's viu perquè l'autor té una més clara visió del temps que historia, però al través del llibre del senyor Carreras la evolució històrica de Sant Hilari apareix incoherent, sense unitat sense claretat. Aquesta monografia es una bona obra pera encaminar a qui vulgui estudiar historia de Sant Hilari, però no es una historia de Sant Hilari.

Aquesta petita censura no vol pas treure mèrit a l'obra; es senzillament una opinió, més fonamentada si's té en compte que l'Ajuntament de Sant Hilari ha subvencionat ab 250 pessetas l'obra, de la qual n'ha adquirit 100 exemplars pera les escoles, y l'obra es inaccessible an els infants.

Malgrat tot aixó, l'empresa dels joves de L'ESTIUADA es ben digne d'elogis y no se'ls hi poden regatejar; els qui estimen y glorifiquen als seus pobles nadius mereixen un homenatge de gratitud de la seva patria.»

■ ■ ■

Notes d'Agricultura

Prestareu atenció els llegidors quan deia en primer número d'enguany, que quan millor fora la llevor sembrada més migrada resultaria la collita de patates?

Per saber si he tingut raó doneu una mirada pel Pla de les Arenes y veureu que de tres part, dues, les patateres semblan clavellets. Naturalment, els temps no les ha pas favoregut, empró gairebé estic convençut que per més que ho hagués fet també serien migrades.

Al referirme a la llevor de les patates vull dir que han resultat dolentes les més tardanes, per lo tan no'm refereixo a la bona llevor en general: ab termes més clars vull dir les que se sembraren pel Juny als cims de les montanyes veïnes que son les que guardem pera reproduir.

Pro no son aquestes les que deuriem preferir pera sembrar en nostres camps, ja que ab el poc temps que poden estar a la terra no tenen pas lloc pera nodrirse d'aquelles substancies que necesiten pera la reproducció.

Les patates sembrades al Abril son les que poden donarnos més bons resultats, deixant la fatlera d'arrencarles tan prompte com se fa are y esperant als darrers d'Octubre, millorant aixís el gènere y ab ell el nostre crèdit.

En una comarca com la nostra aont hi han entrat molts anys quaranta y pico de mils duros de les patates cal fixarshi molt; ademés, sapient que totes, ó casi totes, van per sembrar y que dels resultats que donguen ha de venir nostre crèdit y fama y d'aquest, l'augment de preu del qual tot hom en toca els resultats.

Cal tenirho present, es un negoci clar esperant a últims d'Octubre a arrencarla aumenta de pes, de preu perquè son més tendres y com que a la terra están més fresques que ab un piló arreconades no grillan y com que han tingut temps d'aprofitarse de les entranyes de la terra tots els aliments necessaris pera assaonar, no hi ha dubte que per llevor han de donar més bons resultats.

La pluja del dia 29 ha beneficiat moltis-

Xacolata = Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

!! Nova creació !!

Classe «Superior» a 1 peseta la lliura de 400 grams : : : : :
 » «Selecta» a 1 y 1/25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : :
 » Coco-Amatller (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

Noves classes especials

elaborades sols ab Cacao; Sucre, Canyella o Vainilla : : : : :
 : : : : : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10. - Barcelona

sim a la nostra agricultura principalment als monjeters i a les nogueres que per les nostres fondalades son carregadíssimes de fruit, els pagesos n'estàn satisfets per haver pogut sembrar els naps en temps tan oportú.

SALVADOR NOGUERA.

Notes comarcals

Sta. Coloma de Farnés.—Setmana de revolta ha sigut la que havem passat, ja qu'els fets s'han succeït uns als altres.

Primerament la companyia dramàtica dirigida per l'actor Sr. Pubill posà en escena una bonica obra den Rusiñol, «La bona gent», en l'espai teatre del circol «Colombense» i la companyia tingué sort de la bona gent que ocupava les localitats, sinó estic segur que hauria tingut de fugir ab alguna contusió de pronòstico reservado, pro com que a falta de pan buenas son tortas, que diuen aquells, varem resignar-nos y esperar la última escena com aquell que espera sortir d'una malaltia.

Va passant la setmana y la calor deixa sentir-se y els veïns del carrer de la Verge Maria suportaven ab gust mes o menys envejable una fetor que no podian atinar d'aont venia y com saben aquells que la brigada sanitaria esta ben montada, un d'ells va comunicar la fetor que sentian a un agutzil, contestant aquet que no estava de torn y els pacífics veïns anaven resistint, fins que fa pocs dies vegeren que d'una de les finestres de la casa n.º 12 sortia un aixam de mosques y sospitant que allà hi havia la fetor y possat el fet en coneixement del Jutjat, ja'l tenim allí constituït, y el trempat oficial criminalista Robert Torrent y l'agutzil Amadeu Martinez s'enfilen escala amunt fins que tingueren d'esbatsar una porta pera poder entrar y una vegada feta aital operació vegeren, no pot pas descriures per l'horrorós, sols direm que sobre un pudrimener de robe y altres andromines y sobre un jas de palla estava estirat el cadavre del pobre «Segimon» el qual estava en el darrer període de descomposició, doncs feia al menys tres setmanes que era mort y aquells dos abnegats funcionaris tingueren de fugir d'aquell lloc de corrupció. El cadavre fou portat al cementiri y es procedí a la desinfecció del local, incautantse el Jutjat d'unes quatre mil pessetes que aquell pobre a qui tothom auxiliaba per creurel un miserable guardava sempre y en tots els moments sobre seu y encare sembla recordantlo que quan se li feia caritat posava la ma sobre les quatre mil pessetes y ab un moviment de misantropo penedit deia, gracies...

Si aixó no fos prou vegin lo que passà al mercat del dilluns. El pollat conegut per Iscle es veu que tingué un tracte y varen resoldre que una partida d'ous caberots fossin traslladats en aquesta ciutat pera vendre; va repartirlos entre varies dones y aquestes varen anar a la plassa a fer mercat; vengueren ous a moltes minyones pero aquestes al arribar a llurs cases al fer la pilota vegeren que tots eren coberots; ho posaren en coneixement de l'alcaldia y aquesta va incautar de setanta cinc dotzenes d'ous tots averiats. S' en donà coneixement al Jutjat: nosaltres desde aquestes columnes demanem que s'apliqui als autors del atentat contra la salut pública tot el pes de la Llei, sobre tot si's té en compte que molts se veuen els ous d'un glop... o si no que ho dignin els del Niu Tranquil.

— Devem felicitar al jove Pere Costa per l'èxit que tingué la revetlla que ab motiu del xxv aniversari del Esperanto, tingué lloc en el local del Sindicat Agrícola aont vegerem reunits lo milloret de nostra ciutat y estigueren admirables tots els que prengueren part en aital festa.

— Ha marxat a Viladrau aont hi passarà uns dies el nostre volgut amic y col·laborador de L'ESTIUADA Joan Mon.

— Ja casi están acabantse els treballs pera treure els sots de la carretera de Sils.

— Les sardanes del diumenge passat executades per l'orquestra vella foren més que boniques, estava la plassa més que animada y ab un estol de noies que atreïen per lo hermoses.

Moviment d'Estiuejadors

Segons datos recullits desde la sortida del número anterior tenim la satisfacció de donar la benvinguda per saber que's troban estiuejant entre nosaltres:

D. Francisco de A. Barata y senyora (Sabadell).—D. Joan B. Morera (Barcelona).—Senyors Gort.—D. Joan Soler y senyora.—D. Joan Masagues.—D. Josep Miret y Sans ab familia.—D. Ernest Galí (Cervia).—Don Miquel Jover (Montblanch).—D. Francisco Beltrand (Valencia).—D. Francisco Pella (Zaragoza).

D. Joan Soler y Suau ab senyora y fills (Vilanova y Geltrú).—D.ª Maria Casals Vda. Company y filla.—D. Josep Campderrós.—D. Francisco Rosell.—Mossen Joan Massaguer.—D. Joan Casanovas (Esparraguera).—D. Josep Serra y familia.—D. Pere Morfany.—D. Salvador Sindreu.—D. Joaquim Alegre (Tarrasa).—D. Jacinto Trullàs y familia (Granollers).—D. Bernat Gamir y Call (Santander).

D. Raimond Torres ab la seva senyora D.ª Rosa Clavé y fills Josep y Rosa y la seva germana Pepeta Torres.—D.ª Maria Casals Vd. Company y sa filla Mercè Company.—D. Josep, Pepeta y Tereseta Barberá (Roquetes).—D. Francisco Sutirós ab sa germana Elvira (Figueras).—D. Josep Sureda (Lloret de Mar).—D. Agustí Noguera (Trempe).

D. Joan Alimany.—D. Pere Pon.—Don Romá Ribas (Canet de Mar).—D. Josep Mari y fill.—D. Josep Serra.—D. Ramón Forn y Milá.—D.ª Elena Alegria.—Don Pere Gonzalez (Calanda).—D. Jaume Feliu.—D.ª Nuria Guarro.—D.ª Mercè Pigman.—D. Josep Blanché.—D.ª Eulalia Serra.—D. Josep Sordé (Tarragona).

Dr. Josep Raventós y germana.—D. Josep Autou.—D.ª Antonia Barberá.—Mr. Jean Clavier y senyora (Lió).—Senyor Parera y la seva senyora Francisca Noguera.—D. Lluís Escrivu y filla (Tarragona).—D. Josep Raventós y Berrán.—D. Joan Camprodón.—D. Carles Peitx.—D. Joan Thomas.—D. Francisco Pella (Zaragoza).—D. Geroni Reinalt (Figueras).

D.ª Agna Cuyás y fill David.—D. Jaume Usart.—D. Josep Serra.—D. Josep Rovira Cussó.—D. Josep Rovira Virgili (La Nou).—D. Josep Serrá (Perefort).—D. Jaume Montserrat (Catllar).—D. Eduart Bosch (Preixens-Agramunt).—D. Joan Jené Segura (Ventosas).

D.ª Francisca Noguera de Parera (Manresa).—D. Francisco Tormo Martí (Valencia).—D. Joan Piera y familia.—D.ª Dolors Monturiol y fills.—D. Frederic Pagés y senyora.—D. Antoni Cortés y senyora.—D. Narcís Colom y senyora.—D. Antoni Miquel Pardo.—D. Lluís Soler y Biel.—D. Emili Amorós.—D.ª Eulalia Serra.—Sr. y Sra. Buñill Salvat (Mataró).

D. Baldomer Puig y senyora.—D. Ferrán Rodon.—Rnt. Dr. Francisco de P. Mas.—D. Enric Camps y familia (Reus).—D. Josep Reig.—D. Modest Palau.—D. Pere Urgell (Vilanova y Geltrú).—D. Josep Blanché (Puigcerdà).—D. Antoni Maserán.

D. Miquel G. Forteza y senyora (Montevideo).—D. Jaume Feliu.—D. Albert Rueda (América).—D.ª Maria Trullàs (Reus).—D. Marián Sala.—Dr. Pamies (Reus).—Don D. Ramón Prés (Lloret).—D. Joan Company (Lloret).—Sr. Sordé (Tarragona).—Sr. Nebot (Lleida).—D. Pere Anguera (Dearma).—Sr. Subirachs (Reus).—D. Enric Domingo (Reus).—D. Ramón Robas (Lloret).—D. Pere Pau (Lloret).—Donya Lluís y filla Goenago (Puerto Rico).

Families: de Puignau; de Batista; Garen; Folcá; Castañer; Fuster; Pomar; Torrent; Vehinat.

D. Jaume Brossa.—D. Camil Sisteré y Mateu Godrau.

Ab automòvil particular han arribat durant aquets últims dies: D. Segimón Molist ab familia.—D. Joaquín Borrás y fill.—D. Joaquín Sagnier.—D. Jacinto Torres y Reyetó y fill.—D. Antoni Gasch.—Senyors Ferrer; Jené; Malagrida y familia.—D. Ricart Ramos y familia.—D. Marcell Just y Forn.—D. Manuel Isti Sociats y familia.

També tenim el gust de donar la benvinguda a la Sra. Marquesa de Monsolís qui acompanyada dels seus fills Guillem y Josep que arribats dilluns ab son auto particular a ocupar la hermosa finca de sa propietat Castell de Saleta del Mas.

X.

Noves

Com ja poden veure els nostres llegidors en la secció de Moviment d'Estiuejadors, se troba en aquesta vila, com el passats istius, el prestigiós president del centre Hispano-Marroquí, don Ricart Ramos ab el qual hem tingut el gust de parlar sobres l'actual guerra y el problema africà que agita les diplomacies de tot lo mon.

Molt concisament volém trasmetre la seva creencia de que s'ha donat un gran pas ab la mort del Mizian primer y avui ab la sumissió de noves kábiles, de tal manera que jutja difícil es lliurin nous combats, encare que no es convenient la tornada a la Península de totes les forces del exèrcit. Per altre part el comer al Marroc no podrà esser un fet, fins que ls espanyols puguin tenir les franquicies dels estrangers, com son els bons d'exportació y les admissions temporals, que permeterian desenrotllar al Marroc el comer de farines, candeles y sucre, productes que consúm en gran quantitat el moro.

Ens digué el sonyor Ramos, que l'Centre Hispano-Marroquí está organisant el quint Congrés Africà, el qual sembla se celebrará a Barcelona, encare qu' es demana qu' es celebri a Ceuta.

— Excelent y renombrada confiteria den Manel Planas, carrer de Valls, núm. 6. Elaboració de pastes y dolços del més bon gust y presentació.

Elaboració especial dels Barratets de Sant Hilari, acreditats ja entre tota la colonia.

A precés del senyor Rector y de varis amics, el mestre Lambert desde diumenge vinent, tocará l'armonium totes les festes del istiu a la missa major. Diumenge, en els Kiries y Gloria hi tocará alguns versos de Ravel-lo, a més d'altres composicions de música sacra.

En el número vinent publicarem varies notes que sobres música religiosa hem pogut obtenir d' ell.

— Confiteria d' Adjutori Montalt, carrer de Vic, 22.

Bombons fins, bons y elegants. Renomenada ben justa per les inmillorables Tortades que elabora aquesta casa.

Divendres de la setmana passada, varen contraure matrimoni nostre amic, el mestre d' aquesta vila don Ferrán Cid ab la mestra, també de la vila, donya Agna Matbosch.

Desitjem a la nova parella, una eterna lluna de mel y prosperitats a dojo en el seu nou estat.

El representant de l' aigua mineral a Buenos Aires, don Joan Ribas, qui te establert son disposit principal en la Farmacia Orien, Alsina, 1701, ha enviat la següent circular que publiquem ab molt gust:

«Molt senyor meu: ha sigut tal la progressió creixent de les demandes que he tingut de l' aigua mineral de «Sant Hilari Sacalm» en aquets últims temps, que ha comensat a coneixes en aquet país, que la quantitat de caixons [que segons contracta teta ab el propietari, devia rebre periòdicament, no he pogut donar l' abast a les demandes diaries que tenia, arribant fins no posseir un sol caixó en el depòsit.

En vista del favor que li dispensa l' públic, sols degut y exclusivament a les maravelloses propietats que té pera la curació de la Litiasis úrica (mal de pedra), y Colelitiasis (cálcul en el fetge), Dispepsia, Gastralgia, Catarros de la vegiga, etc., etc., y de quals propietats, que no han de ser desconegudes pera vosté per esser de la terra que prevé y aont es coneguda fá més d' un sigle avui, y mercès ab un nou contracte de amplis termes, tinc assegurada la recepció d' una quantitat de caixons suficient pera donar compliment a totes les demandes que sian fetes; gaudint el consumidor, la complasncia de que l' aigua sempre será fresca, no perdent en absolut res, de ses maravelloses qualitats y elements curatius.

Espero, doncs, sabrá pendre bona nota de la present, sentme afectuós pugueme suscriure de vosté att. s. s. Joan Ribas Sellarés.»

Cal remarcar que aquesta circular ha sigut redactada en catalá així com ho es el membret que va al davant.

Casa per vendre.—Ho es la del carrer de Valls núm. 6. Punt céntric y bones condicions. Com que aital venda interessa a una persona ben estimada nostra, esperem que tots els bons amics procuraran se trobi un comprador. Informes y detalls en la Redacció de L'ESTIUADA.

Dimecres pasaren per aquesta població una colla de socis del «Centre Excursionista de Vic»: Mosen Gudiol, president, en Josep Sans, tresorer, Joan Delclos, Secretari, Joaquim Vilaplana, Lluís G. Illa, Jaume Dues y Mosen Serra y Esturi. Els excursionistes venien de Vidrà, Pla Travé, Escales de Sallent, Olot, Pastoral d'Amer y Osor. La nit anterior dormiren al Santuari del Coll, devallaren per Porta Barroda, Montoli y Font Picant, traient forses fotografies dels llocs més notables.

Recital Vergé.—Amablement convidats pel distingit amateur Sr. Puigpíqué, els professors del tercet de l'Unió senyors Vergé (violoncel·lo) y Lambert (piano) donaren dilluns passat una audició recital en el Hotel Oriental.

La concurrencia que ab aital motiu s'aplegá en el saló de música de dit Hotel no cal dir que fou selecte, com ho era també el conjunt d'obres que s'havien d'executar, y no es d'estranyar lo primer tenint en compte la fama dels dos artistes.

Comensant per en Lambert, els mèrits del qual de tots son prou coneguts y acabant per aquest redactor de L'ESTIUADA, l'interés primordial de tots era el d'escoltar intimament a n'en Marius Vergé, aquest eminent entre ls notables de la seva corda, y de pas sia dit, l'interés aumentava per l'auriola que la premsa estrangera y la crítica mundial li ha creat arrel de sa tournée per Fransa, Anglaterra y els Estats Units.

Ab la sessió de dilluns ens convenserem de qu'es justíssim tot elogi dirigit a n'en Vergé, ja que poguerem apreciar, en sa afiligranada labor un domini excepcional de la técnica y un coneixement profund dels secrets de son instrument arribant a tant alt grau en certs moments que dupterem per uns instants sobre si's tractava d'una fusió entre l'artista y l'instrument o al revés.

En Granada de Ross y Le cygne de Saint-Saens estigué superb en quan a interpretació y es qu'en Marius Vergé es un xicot que sent y está dotat d'un sentimentalisme qu'es reflexa en tot el seu ser ab la mateixa forsa que l'ingenuitat en els llavis d'una verge castíssima; en Marius sent, en Marius estima y d'aquell instrument clàssic ne treu, ara ab punyents son, ara ab febles armònics, notes qu'arriban a l'ànima, notes que semblen exides de màgica procedencia tot embadalint a qui té la sort d'escoltarles.

En les Variacions sobre una cansó húngara de Dunkler hi feu gala d'un mecanisme gens vulgar, vencent totes aquelles montanyes de dificultats ab una facilitat sorprenent, de modo que tant li eran dobles cordes com l'anar a pescar una serie de flautats a dalt del puntet; igual qu'en lo referent a l'arc per ell no hi han staccatos ni saltilllos difícils, ab una naturalitat qu'encanta tracta lo mateix una cosa qu'altre.

No cal dir que les ovacions se succeïren una a l'altre y que sentint aquell bé de Deu no's pensava en anar a dinar a l'Hotel Oriental.

Confessem que no creiem donat lo jove qu'es en Vergé, se tractés d'un verdader virtuós com els seus mèrits acreditan: plenament convensuts de sa valua indiscutible no podem menys d'encoratjarlo ab tot el cor pera que prossegueixi la via empresa a fi de que com altre Casals pugui honrar a sa estimada terra y constitueixi una gloria catalana.

En Lambert ab el piano estigué com sempre just y triomfador, fentne de les difícils parts d'acompanyament una obra mestra.

Després abdos artistes foren obsequiats pel Sr. Puigpíqué ab un banquet y ja no cal dir que a l'hora del xampany se digueren paraules plenes d'encoratjament y de desitj per la prosperitat dels obsequiats.

L. y V.

Imp. Fill: de Domingo Casanovas, Rda. S. Pau, 67, Barcelona

Sr. En Francisco X. Vergés

Molt Sr. meu:

Vinc per espai d'un mes donant la seva «EMULSIO» al meu filllet que actualment té 32 mesos. El pobret estava ab un estat tan decaigut y raquitic, que mes de una volta havia cregut perdre l; no obstant avui quan me lo contemplo ab ulls de pare, permétim que li digui que ni'l conec; s' ha tornat guapo, gros y axerit, tothom qui l' ha vist y el veu ara els hi pareix impossible la seva transfiguració dintre el desentrelllo, y tot degut a la seva «EMULSIO».

Li estic sumament agraït. A vosté li dec l' haver reportat la salut al meu filllet, quan jo me el creia perdut.

Li estic tant agraït que el seu nom el preconisaré arreu.

De vosté afm. s. s.

q. b. s. m.

Jaume Tarruella

Mercaders, 17, 4.ª

Barcelona 3 Desembre 1908

MAGATZEMS EL CENTRE
de Melchor, Culi y Tarrés
5, Ronda Sant Pere, 5, (prop del Passeig de Gracia)
BARCELONA

GRANS ASSORTIMENTS DE NOVETATS EN
LLANERÍA, SEDERÍA y LLENCERÍA
especialment en catxemirs de seda, libertys, estampats de seda y cotó,
gran varietat de géneros blancs a preus de fàbrica y tota mena de fantasies pera la temporada.

No patireu dels ronyons,
del fetge, ni pahidó;
viureu sempre sans y bons
si en totes les ocasions,
y al menjar feu us diari
de l'aigua de Sant Hilari.

Dipositaris a Barcelona:

IGLESIAS Y BARTOMEUS
— ASSALT, 41 —

y al detall en totes les farmacies y tendes d'aigues minerals.

FARMACIA NOVA
den
PERE GALLARDO
Carrer de la Rectoria, núm. 2

Medicaments químicament purs. - Diposit d'aigues minerals
Específics del país y extrangers. - Productes vegetarians, etc.

La Reconstruïda
VIATJE DE FRANCO A SANT HILARI
establert per «La Modernista» baix las condicions següents:

- 1.ª Aquest popular establiment, durant aquesta temporada, reparteix un prospecte-anunci diferent cada dia.
 - 2.ª El senyor ó senyora estiuejant que colleccioni deu anuncis o prospectes diferents y 'ls presenti al establiment «LA MODERNISTA», de J. Ximeno Planas, Plassa de la Iglesia, 2, o a la sucursal Plasseta de la Reforma, 1, deixarà el seu nom y direcció y se li entregará una contrassenya.
 - 3.ª El 31 d'Agost, tercer dia de Festa Major, devant dels que vulguin presenciarho se verificará un sorteig entre 'ls noms dels que haurán cumplimentat la condició 2.ª, y els tres que surtin agraciats tindrán pagat el viatge en automòvil desde Hostalrich a Sant Hilari en la temporada estiuenca de 1913.
- Animarse doncs, y ja veuen que viatjar ab comoditat y sense cap gasto es un problema resolt.

Nuclearsol

Es el millor remei pera la curació de l'anèmia, la neurastenia, la tuberculosi y totes aquelles malalties que portan com a conseqüència l'amagrimient la consumció.

Com té bon gust y es de efectes ràpits, els malalts el prenen bé y els millors metjes el receptan.

Se troba de venda an aquesta població, á la farmacia de

P. Gallardo. - Rectoría, n.º 2

Consultori Mèdic
de
JOAN ESTIL-LAS REIXACH

Consulta especial pera enfermetats per retard nutritiu
Càlculs del ronyó y del fetge. - Diabetes sacarina.

Obesitat. - Gota. - Reumatisme. - Etc., etc.

HORES DE CONSULTA DE 10 A 12 Y DE 3 A 5

Hort Nou, 3, baixos

SANT HILARI SACALM

L' ESTIUADA

Periódic de Sant Hilari Sacalm

adherit a l' Unió Catalanista

Preu de subscripció per tota la temporada:

===== **2 pessetes** =====

“La Hispano-Hilariencia”

Servey de cotxes automòvils entre Hostalric y Sant Hilari

DE BARCELONA A SANT HILARI EN 3 HORAS Y MITJA

Noves y luxoses *carrouseries*, forma jardinera, ab confortables seients de travers. L' empresa ha adquirit un nou auto pera millor atendre al servei.

A fi de que 'l passatjer pugui fer el viatge més cómodo, desde 'l 1.ª de Juliol l' Empresa tindrà establert un servei combinat amb el lleuger que surt de Barcelona a les 7'21' del matí, arribant a les 11 del mateix.

A la tarde sortida de Barcelona amb el correu, arribantse a Sant Hilari a les 6.

Hores de sortida de Sant Hilari, a les 5 del matí y a les 2 de la tarde

Despatx de billets a Barcelona: Rambla del Centre, núm 6.